

Насальський К. – учень 4-В класу;
Писаренко Н. – к. е. н., викл.
ТОВ «Спеціалізована школа
I–III ступеня «Капітал Юніон»
м. Київ, Україна

Конкуренція в підприємницькій діяльності: теоретичний аспект

Ефективний розвиток підприємництва неможливий без існування великої кількості підприємств, інноваційності їх діяльності, наявності різних типів ринків товарів та послуг. Як справедливо зазначає В. О. Сизоненко «У різноманітних моделях ринкового господарства конкуренція пов'язується зі співвідношенням ринку і держави, ролі й місця підприємництва в економічній системі» [1, 26]. Так, для ліберальної економічної системи (США, Велика Британія) характерними є всебічне заохочення підприємництва, постійне збагачення підприємницького сектору, що забезпечує мінімально прийнятний рівень життя малозабезпеченим верствам населення. Для неї характерні високий рівень продуктивності праці, орієнтація населення на досягнення особистих успіхів в бізнесі. При цьому темпи зростання продуктивності праці випереджають ріст заробітної плати та рівня життя населення, що створює умови для ефективного розвитку економіки країни.

Соціально орієнтована ринкова система характеризується наявністю сильної державної соціальної політики, яка забезпечує скорочення різниці в рівнях життя різних верств населення шляхом перерозподілу національного доходу на користь малозабезпечених. За таких умов основна функція держави – розвиток конкуренції, підтримка ринкової інфраструктури, що забезпечувала би ефективну роботу суб'єктів підприємницької діяльності.

Українська економіка сьогодні характеризується наявністю структурного монополізму та примітивного ринку. Головна ознака розвинутої ринкової системи – високий рівень конкуренції – в Україні, по суті, ще не створена, що негативно впливає на управлінські рішення підприємств, їх поведінку на ринку.

Економічною теорією конкуренція визначається як суперництво між товаровиробниками за кращі, економічно більш вигідні умови виробництва і реалізації продукції, сфери застосування капіталу. За Франком Найтом конкуренція – це свобода індивідуумів мати справу з тими чи іншими індивідуумами і вибирати кращі, з їх точки зору, умови серед запропонованих.

Основною рушійною силою ринку, як суперництво старого з новим визначав конкуренцію Йозеф Шумпетер. Він вважав, що конкуренція є джерелом інновацій, впровадження нових технологічних рішень. Аналізуючи суть конкуренції у статті «Капіталізм, соціалізм і демократія» він відзначає, що істинна конкуренція – це конкуренція, що народжена новим товаром, новою технологією, новим типом організації, новим джерелом постачання. Вона визначає кінцеву вартість товару [2, 354].

У книзі А. Ю. Юданова «Конкуренция: теория и практика» ринкова конкуренція визначається як «...боротьба фірми за обмежений обсяг платоспроможного попиту споживачів, яка ведеться фірмами на доступних їм сегментах ринку» [3, 12]. Як боротьба між виробниками чи постачальниками, підприємствами, фірмами за найбільш вигідні умови виробництва і збуту для досягнення кращих результатів своєї підприємницької діяльності визначається конкуренція в книзі «Предпринимательство» колективу авторів Всеросійського заочного фінансово-економічного інституту [3, 227].

«Конкуренція – зазначає С. В. Мочерний в підручнику “Основи підприємницької діяльності” – боротьба (в тому числі змагання, зіткнення, взаємодія) між виробниками (продавцями) за найвигідніші умови виробництва і збуту товарів та послуг, за привласнення максимальних прибутків» [4, 89].

Узагальнюючи, можна погодитися з визначенням, яке дають колектив авторів в книзі «Малий та середній бізнес»: «Зазвичай конкуренція визначається як протиборство, суперництво між виробниками товарів та послуг за можливість збільшення прибутку. ...Іноді її визначають як економічний процес взаємодії, взаємозв'язку та боротьби між підприємствами з метою забезпечення кращих можливостей збуту своєї продукції, задоволення різноманітних потреб покупців і одержання найбільшого прибутку» [5, 114]. Отже, теоретичний аналіз літературних джерел з проблем конкуренції показує, що на сьогоднішній день відсутнє єдине визначення поняття «конкуренція».

Узагальнюючи інформацію, можна виділити три основних підходи до визначення поняття «конкуренція». Перший підхід характеризується акцентуванням уваги на змагальності підприємств і підприємців на ринку, суперництва за досягнення кращих результатів господарської діяльності (характерно для вітчизняних авторів та авторів країн СНД).

Другий підхід визначає конкуренцію в якості елемента ринку, механізму, який здійснює автоматичне регулювання попиту на товари та їх пропозицію (представники класичної економічної теорії – С. Л. Брю, К. Р. Макконел та ін.).

Для третього підходу характерний розгляд конкуренції як критерію, за яким визначається тип галузевого ринку (представники сучасних економічних теорій).

Таким чином, конкуренція – це економічна боротьба, суперництво між відособленими виробниками, між ними і споживачами, та між самими споживачами задля максимального задоволення їх інтересів та одержання максимального прибутку. Вона виступає в якості способу ведення господарської діяльності, засобу реалізації підприємницьких ідей і важливого атрибуту ринкової економіки, що має на меті завоювання ринку та забезпечення одержання сталого прибутку в результаті суперництва

Визначаючи конкуренцію у якості основного фактору суспільного прогресу та центрального механізму ринкової системи, більшість економістів схиляється до думки, що саме вона спонукає підприємців до підвищення продуктивності праці, її наукової організації на основі впровадження інновацій.

Незважаючи на велику кількість наукових праць, які присвячені проблемі підприємництва, на сьогоднішній день відсутнє єдине визначення поняття «конкуренція», а як і всяка дефініція, наведені вище визначення конкуренції не в повній мірі характеризують її суть і зміст. Однак суттєвими характеристиками конкуренції, на нашу думку, є:

- 1) ринковий характер конкуренції (взаємодія підприємств, фірм на ринку);
- 2) обмежений обсяг платоспроможного попиту, за який ведеться жорстка боротьба;
- 3) конкуренція розвивається тільки на реальних сегментах ринку.

Підсумовуючи точки зору та формулювання дослідників теорії конкуренції, можна констатувати, що суть конкуренції як складного економічного явища, невід'ємного елементу і умови функціонування ринку як засобу реалізації підприємництва полягає, на нашу думку, в суперництві інтересів суб'єктів ринку за більш вигідні умови підприємницької діяльності задля одержання максимального прибутку.

Джерела та література

1. Сизоненко В. О. Сучасне підприємництво. Київ: Вікар, 1999. 438 с.
2. Шумпетер Й. Теория экономического развития (исследования предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры). Москва: Прогресс, 1982. 436 с.
3. Предпринимательство: учебник/под ред. проф. В. Я. Горфинкеля. Москва: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1999. 475 с.
4. Мочерний С. В., Устенко О. А., Чоботар С. І. Основи підприємницької діяльності: посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2003. 280 с.
5. Малий та середній бізнес/за ред. В. Є. Сахарова. Київ: ВНЗ «Національна академія управління», 2003. 368 с.